

Агроекономіка. 2019. № 22. С. 84–91.

11. Світличний О.П., Гуд А.М. Адміністративний договір в аграрному секторі економіки України. *Приватне та публічне право*. 2017. №4. С.106–109.

REFERENCES:

1. Mokrytska A.B. (2010). Financial management and financial policy: substantive and theoretical aspects. Proceedings. "Economy" series. Issue 13. P. 351–358. [in Ukrainian].
2. Bukhtiarova A.G., Pakhnenko O.M., Belova I.V. (2021). Results-oriented financial management as an approach to the synergy of public policy instruments. *Economy and society*. Issue. 28. P.1–6. [in Ukrainian].
3. On the State Budget of Ukraine for 2022: Law of Ukraine dated 02.12. 2021 No. 1928-IX. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine. No. 3. Article 12. [in Ukrainian].
4. Yu. V. Poddubna. (2013). The level of support for farms. *Agroworld* No. 6. P. 46–50. [in Ukrainian].
5. State agrarian register: an online platform for direct interaction between the state and agricultural producers. URL: <https://zp.gov.ua/ru/articles/item/15533/derzhavnij-agrarnij-reestr-onlajn-platforma-dlya-priamoivzaemodii-derzhavi-j-agrovirobnikiv>. [in Ukrainian].
6. On the provision of financial state support: Resolution No. 28 of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated January 24, 2020 (as amended by Resolution No. 1194 dated October 14, 2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/28-2020-p>. [in Ukrainian].
7. Hlushchenko A.S. (2014). Finance: Study guide. Lviv "Magnolia 2006", 440 p. [in Ukrainian].
8. Yatsuh O.O. (2018). The essence and content of financial support for the activities of agricultural enterprises. *Economy. Finances. Management: topical issues of science and practice*. No. 10. P.133–145. [in Ukrainian].
9. Komarova N. V. (2005). Theoretical foundations of management: lecture notes M.: Dobroe slovo, 64 p. [in Ukrainian].
10. Zahozhai K.V., Kravchenko I.Y. (2019). Budgetary financing of agriculture in Ukraine. *Agroworld*. No. 22. P. 84–91. [in Ukrainian].
11. Svitlichny O.P., Hood A.M. (2017). Administrative agreement in the agricultural sector of the economy of Ukraine. *Private and public law*. No. 4. P.106–109. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 22.11.2022

УДК: 342.951:61

DOI: 10.36550/2522-9230-2022-13-226-231

Коваль Богдан Вікторович,
адвокат Ради адвокатів Полтавської області
Національної Асоціації Адвокатів України
e-mail: koval_b1@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-5591-3646>

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Проведено дослідження антикорупційної політики у сфері охорони здоров'я з огляду на те, що ця сфера суспільних відносин є чи не найсприятливішою для корупції через високий рівень вразливості до актів хабарництва. Наголошено на актуальності обраної тематики, з огляду на фундаментальне значення забезпечення прозорості та законності сфери охорони здоров'я для суспільства та держави. Метою дослідження є з'ясування особливостей реалізації антикорупційної політики у сфері охорони здоров'я та окреслення шляхів її удосконалення з огляду на існуючі проблеми.

З'ясовано, що боротьба з корупцією включає в себе дії, спрямовані на запобігання, обмеження або протидію корупції, а також на пом'якшення її негативних наслідків за допомогою реалізації загальнодержавної антикорупційної стратегії. З огляду на існуючі виклики доведено необхідність постійного вдосконалення антикорупційної політики держави у сфері охорони здоров'я за допомогою побудови ефективної інституційної та нормативної складової.

Вказано, що антикорупційна політика у сфері охорони здоров'я закріплена у положеннях антикорупційного законодавства, ґрунтується на відповідних принципах та реалізується завдяки передбаченим у законодавстві механізмам протидії корупції. При цьому протидію корупційним проявам у цій сфері необхідно розглядати як складову загальнодержавної політики попередження корупції. Водночас важливо визначити пріоритетні напрями антикорупційної діяльності держави з урахуванням найбільш небезпечних загроз сфері охорони здоров'я.

Обґрунтовано, що основні зусилля антикорупційної політики у сфері охорони здоров'я варто спрямовувати на забезпечення гарантій дотримання основних засад функціонування правової держави та на формування громадянського суспільства з високим рівнем правової культури і правосвідомості. Антикорупційна політика у сфері охорони здоров'я повинна зосереджуватися на чіткій координації діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування

як між собою, так і з медичними установами, сприяти оновленню антикорупційного законодавства із залученням громадськості до обговорення проєктів законів, гарантувати права уповноважених осіб з питань запобігання корупції в медичних установах, забезпечувати охорону та захист викривачів корупції.

Ключові слова: охорона здоров'я, корупція, антикорупційна політика, антикорупційне законодавство, антикорупційна діяльність, медицина.

Koval B. DIRECTIONS FOR IMPROVING ANTI-CORRUPTION POLICY IN THE HEALTHCARE SECTOR

The article studies the anti-corruption policy in the healthcare sector, given that this area of social relations is perhaps the most favorable for corruption due to the high level of vulnerability to acts of bribery. The author emphasizes the particular relevance of the chosen topic, given the fundamental importance of ensuring transparency and legality of the healthcare sector for society and the State. Therefore, the purpose of this study is to clarify the peculiarities of implementation of anti-corruption policy in the healthcare sector and to outline the ways of its improvement with due regard to the existing problems.

It is found that the fight against corruption includes actions aimed at preventing, limiting or counteracting corruption, as well as at mitigating its negative consequences through the implementation of a national anti-corruption strategy. It is substantiated that the anti-corruption policy of the State in the healthcare sector should be constantly improved with due regard to the emerging and dynamically changing challenges by building an effective institutional and regulatory component.

It is substantiated that the anti-corruption policy in the healthcare sector is reflected in the provisions of anti-corruption legislation and in the principles and mechanisms of combating corruption by the State. At the same time, combating corruption in the healthcare sector should be considered in conjunction with the national policy of combating corruption in various areas, but with the identification of priority areas of the State's anti-corruption activities, taking into account the most dangerous threats to the healthcare sector.

It is substantiated that the main efforts of anti-corruption policy in the healthcare sector should be directed at ensuring guarantees of compliance with the basic principles of the rule of law and at forming a civil society with a high level of legal culture and legal awareness. The anti-corruption policy in the healthcare sector should focus on clear coordination of the activities of public authorities and local governments both among themselves and with medical institutions, promote the updating of anti-corruption legislation with public involvement in the discussion of draft laws, guarantee the rights of authorized persons to prevent corruption in medical institutions, and ensure the protection of whistleblowers.

Key words: health care, corruption, anti-corruption policy, anti-corruption legislation, anti-corruption activity, medicine.

Постановка проблеми. Корупція є великою перешкодою для реалізації усіх прав людини, оскільки нівелює прозорість, підзвітність, недискримінацію та дотримання прав людини і громадянина загалом. Проникаючи у різні сфери суспільного життя та державного урядування, корупція фундаментально підриває демократичні засади державного ладу та послаблює різні сфери державної діяльності. Корупція підриває почуття справедливості в суспільстві, довіру людей до державних інститутів, створює умови для протиправної поведінки та сприяє розквіту тіньових відносин [1].

Сфера охорони здоров'я є чи не найсприятливішою для корупції з огляду на високий рівень вразливості до актів хабарництва, що підриває демократизм усієї системи охорони здоров'я та порушує права людини. Корупція мінімізує прогрес у підвищенні ефективності та доступності медичних послуг, особливо базових, яких потребують громадяни різного соціального статусу.

У більшості країн світу корупція визначається як зловживання довіреною владою з метою отримання особистої вигоди [2]. Тому боротьба з корупцією включає в себе дії, спрямовані на запобігання, обмеження або протидію корупції, а також на пом'якшення її негативних наслідків. Антикорупційні стратегії можуть набувати різних форм залежно від ситуації та сфери, де мають місце прояви корупції. При цьому вони базуються на міжнародних стандартах протидії та запобігання корупції та обов'язково повинні відображатися у національних політиках держав. Ефективна антикорупційна політика у сфері охорони здоров'я має велике значення для розвитку медицини та міжнародної взаємодії у цій сфері з метою інвестування чи обміну досвідом, передовими технологіями та знаннями. Корупція у сфері охорони здоров'я руйнує не лише довіру суспільства, але й міжнародних партнерів, що негативно відбивається на розвитку галузі загалом. Саме тому антикорупційна політика держави у сфері охорони здоров'я повинна постійно вдосконалюватися з огляду на ті виклики, які виникають та динамічно змінюються за допомогою побудови ефективної інституційної та нормативної складової. Антикорупційна політика у сфері охорони здоров'я повинна враховувати та передбачати не лише розробку і впровадження ефективних механізмів правового регулювання цієї галузі, але й комплексно реагувати на ті виклики, що постають перед сучасною системою охорони здоров'я. Тому, враховуючи динамічність та вразливість сфери охорони здоров'я, антикорупційна політика повинна постійно піддаватися аналізу та вдосконаленню з огляду на фундаментальне значення медицини для людини та суспільства загалом.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема дослідження антикорупційної політики у сфері охорони здоров'я була та залишається актуальною як у працях українських, так і закордонних науковців. Серед найбільш актуальних слід виділити дослідження, які присвячені різним аспектам антикорупційної політики у сфері охорони здоров'я. Йдеться про праці О. І. Білик, В. А. Демянчука, С. В. Дуліби, О. М. Резніка, О. В. Новікової, В. І. Теремецького та інших науковців. Дослідження вказаних та інших вчених передусім стосувалися лише окремих аспектів реалізації антикорупційної політики у сфері охорони здоров'я. Водночас з'являються нові проблеми, з якими сьогодні стикається сфера охорони

здоров'я. Тому окреслені питання актуалізуються з огляду на необхідність формування комплексного підходу до вдосконалення антикорупційної політики у сфері охорони здоров'я.

Мета статті – з'ясувати особливості реалізації антикорупційної політики у сфері охорони здоров'я та запропонувати шляхи її удосконалення з огляду на існуючі проблеми.

Виклад основного матеріалу дослідження. Антикорупційна політика передбачає постійне здійснення послідовних заходів держави й суспільства задля усунення причин і умов, що породжують та посилюють корупцію в різних сферах життя, створюючи ризики для стабільного економічного зростання і розбудови демократичних інститутів України. Антикорупційна політика у сфері охорони здоров'я відображається у законодавстві, принципах і механізмах протидії корупції, які реалізуються державою через здійснення заходів з обмеження корупції та споріднених із нею злочинів [3].

Подолання корупції у сфері охорони здоров'я розглядається в системі загальної політики подолання корупції [4] з огляду на посягання на конституційні права людини – життя і здоров'я. При цьому антикорупційна політика у сфері охорони здоров'я спрямована на створення дієвої системи протидії корупції у цій сфері та визначення основних напрямів антикорупційної діяльності держави на довгострокову перспективу, що передбачає розробку комплексних заходів, спрямованих на її попередження, виявлення та подолання негативних наслідків [5].

Реалізація антикорупційної політики передбачає комплексний підхід до адміністративної діяльності за декількома напрямками: правоохоронним, просвітницьким, профілактичним, функціональним тощо [6]. Тому основні зусилля антикорупційної політики спрямовані на забезпечення гарантій дотримання основних засад функціонування правової держави та направлені на формування громадянського суспільства з високим рівнем правової культури та правової свідомості, виховання суспільства у дусі неприйняття корупції. Морально-ідеологічні заходи повинні бути підкріплені наявністю верховенства права у державі, налагодженою взаємодією між державними інституціями та громадянським суспільством, прозорістю розподілу та використання бюджетних коштів на усіх рівнях управління, гарантіями відкритості та доступності інформації про діяльність органів державної влади тощо [7].

Антикорупційна політика держави повинна зосереджуватися на широкій інформаційній діяльності та створенні сприятливого комунікаційного середовища, передбачати ефективну роз'яснювальну роботу, сприяти відкритості громадської думки та залученні якомога більше громадян до участі у місцевих та загальнодержавних ініціативах, що допоможе мінімізувати прояви корупції на етапі запобігання [8].

У Проєкті засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2020–2024 роки, враховуючи міжнародні стандарти та найкращі світові практики у сфері запобігання та протидії корупції, сформульовано принципи антикорупційної політики, основний зміст яких відображається в таких положеннях: 1) оптимізація та узгодження функцій держави та органів місцевого самоврядування з метою мінімізації корупційних ризиків; 2) посилення прозорості та цифровізації повноважень органів державної влади та органів місцевого самоврядування; 3) створення законних способів задоволення потреб фізичних і юридичних осіб на противагу існуючим корупційним практикам; 4) забезпечення невідворотності юридичної відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення; 5) формування суспільної нетерпимості до корупції, утвердження культури доброчесності та поваги до верховенства права [9]. Ці принципи є базовими та повинні враховуватися усіма органами державної влади і місцевого самоврядування та їх посадовими особами під час реалізації ними функцій і повноважень з метою запобігання корупції в усіх сферах державної політики відповідно до положень чинного антикорупційного законодавства.

Однак на практиці виникає чимало проблем, пов'язаних з реалізацією антикорупційної політики щодо координації діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування як між собою, так і з медичними установами; відсутність системних змін до законодавства у сфері запобігання та протидії корупції; недостатня автономність уповноважених осіб чи підрозділів з питань запобігання корупції в медичних установах; сприйняття корупційних практик як «природних та цілком нормальних» у сфері охорони здоров'я через відсутність ефективного законного механізму отримання медичних послуг; відсутність ефективних практик щодо формування негативного ставлення населення до корупції у сфері медицини; неефективність ризико-орієнтованих механізмів виявлення конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я; недосконале законодавче регулювання питання здійснення заходів фінансового контролю у сфері медицини; проблеми захисту викривачів корупції тощо.

Подолання перелічених проблем протидії та запобігання корупції у сфері охорони здоров'я безпосередньо пов'язане із трансформацією загальнодержавної антикорупційної політики. Тому протидія корупційним проявам у сфері охорони здоров'я повинна відбуватися паралельно з удосконаленням інституційних та нормативних механізмів антикорупційної політики.

По-перше, для підвищення дієвості антикорупційної політики повинні бути створені ефективні механізми взаємодії антикорупційних інституцій як з органами державної влади і місцевого самоврядування, так і з медичними установами. Така взаємодія повинна передбачати передусім допомогу й підтримку медичним установам у розробці і реалізації антикорупційних програм та інших програмних документів антикорупційного характеру. Ефективна координація допоможе попередити можливі корупційні

ризика та сприятиме залученню громадськості до розробки антикорупційних програм через впровадження і реалізацію місцевих ініціатив [10].

По-друге, системного та якісного оновлення потребує чинне антикорупційне законодавство, розвиток та оновлення якого не може відбуватися без участі Національного агентства з питань запобігання корупції. Проекти нормативно-правових актів повинні піддаватися обов'язковій антикорупційній та громадській експертизі, що забезпечить їх відповідність положенням міжнародних актів та допоможе підвищити їх ефективність і дієвість. Крім того, важливо розробити і прийняти ефективні законодавчі положення превентивної спрямованості задля сприяння формуванню системи цінностей у державному секторі та підвищення ролі етичних норм під час здійснення публічної служби особливо в системі органів охорони здоров'я.

По-третє, варто удосконалити норми, що регулюють правовий статус осіб, уповноважених з питань запобігання корупції. Вони повинні бути більш незалежними та водночас чітко скоординувати свою діяльність із Національним агентством з питань запобігання корупції. У пріоритеті їх діяльності повинно бути запобігання поширенню корупційних практик та усунення корупційних ризиків в положеннях документів, на основі яких функціонують відповідні медичні заклади. Загалом, механізми раціоналізації функціональної та організаційної структури суб'єктів протидії корупції та підвищення ефективності їх взаємодії, повинні переслідувати два напрями реформування: уточнення завдань і функцій суб'єктів протидії корупції та удосконалення інституційної побудови і взаємодії цих суб'єктів [11].

По-четверте, повинні бути розроблені законні способи задоволення потреб осіб, які користуються медичними послугами. Для цього слід чітко визначити найпоширеніші види корупційних діянь у сфері медицини та вдосконалити законні форми задоволення потреб пацієнтів, щоб вони швидко та якісно отримали бажаний і законний результат [12].

По-п'яте, слід активно працювати не лише з медичним персоналом, але й з громадськістю. Для цього слід проводити інформаційно-просвітницькі заходи, інтегровані у формальну та неформальну освіту, спрямовані на формування доброчесності, порядності, форм етичної поведінки тощо. Суспільство повинне усвідомлювати негативні наслідки вчинення корупційних і пов'язаних з корупцією правопорушень у сфері охорони здоров'я. Для цього необхідно створити функціонально інтегровану систему, де інститути громадянського суспільства підтримують високий ступінь інтегрованості, тісно взаємодіють з органами місцевої влади і місцевого самоврядування не лише для підвищення якості послуг на місцях, але й для мінімізації корупційних проявів у всіх сферах життєдіяльності [13].

Повинні бути чітко відрегульовані питання, пов'язані зі здійсненням заходів фінансового контролю. Для цього має бути конкретно визначено коло суб'єктів серед працівників медичної сфери, хто має обов'язково подавати декларації. Також варто оновити форму декларації, щоб забезпечити її доступність, чіткість, зрозумілість та забезпечити можливість автоматичного перенесення у декларацію окремої інформації з інших державних реєстрів. Важливо, щоб декларації та інформація щодо моніторингу способу життя декларантів перевірялася автоматизовано, що допоможе посилити неупередженість та значно зменшити темпоральні затрати на перевірку поданої декларантом інформації.

Крім того, важливо на законодавчому рівні забезпечити ефективний захист для викривачів корупції у сфері охорони здоров'я. Для цього потрібно, щоб українське законодавство відповідало міжнародним стандартам захисту викривачів, зокрема в частині здійснення щодо них заходів безпеки. При цьому за допомогою просвітницьких заходів слід формувати повагу до викривачів як до відповідальних громадян, з високим рівнем правової культури [14]. У цьому контексті варто удосконалити законодавство, яке стосується забезпечення зручного повідомлення про корупцію та гарантії результативного розгляду таких повідомлень. Вбачається за доцільне створити надійний електронний онлайн-портал для викривачів та належні внутрішні канали для повідомлень про корупцію, які містять в собі інформацію, що віднесена до службової інформації.

Нового підходу потребує система організації і контролю медичних закупівель та недостатня врегульованість процесів визначення потреб і обліку лікарських засобів. Очевидно, що закупівлі лікарських засобів та медичних виробів за бюджетні кошти повинні здійснюватися на професійній основі централізованими закупівельними організаціями, як це прийнято у більшості країн світу. Тож важливо забезпечити прозорість таких процедур із можливістю залучення спеціалізованих міжнародних організацій до процесу закупівель.

Для посилення прозорості сектору охорони здоров'я важливою є її цифровізація. Тому доцільно розробити і впровадити електронну систему обліку лікарських засобів та медичних виробів та інтегрувати її в електронну систему охорони здоров'я. Водночас сама електронна система охорони здоров'я повинна бути достатньо інтегрованою з іншими базами даних поза сферою охорони здоров'я задля того, щоб мінімізувати можливості для зловживань під час реалізації окремих функцій (зокрема, надання виплат унаслідок непрацездатності, проведення медичних оглядів, встановлення групи інвалідності) [9]. Така взаємна інтеграція різних державних баз даних із різних сфер діяльності забезпечить не лише повноту, а й взаємоузгодженість та додаткову верифікацію даних.

Також слід приділити особливу увагу кадровому питанню, яке повинно вирішуватися на основі прозорих процедур добору кадрів у закладах охорони здоров'я, забезпечуючи конкуренцію та

професіоналізм. Тому затребуваним є існування веб-порталу з відкритим доступом, де розмішуватиметься інформація про вакантні посади у закладах охорони здоров'я. Крім того, необхідно удосконалити процедури конкурсного відбору кадрів у закладах охорони здоров'я, щоб гарантувати відбір кращих кандидатів на посади з огляду на їх навички і компетенції.

Висновок. Проведене дослідження напрямів удосконалення антикорупційної політики у сфері охорони здоров'я дає змогу сформулювати такі висновки.

Антикорупційна політика у сфері охорони здоров'я закріплена у положеннях антикорупційного законодавства, ґрунтується на відповідних принципах та реалізується завдяки передбаченим у законодавстві механізмам протидії корупції. При цьому протидію корупційним проявам у цій сфері необхідно розглядати як складову загальнодержавної політики попередження корупції. Водночас важливо визначити пріоритетні напрями антикорупційної діяльності держави з урахуванням найбільш небезпечних загроз сфері охорони здоров'я. Тому протидія та запобігання корупції у сфері охорони здоров'я повинні відбуватися паралельно з удосконаленням інституційних та нормативних механізмів антикорупційної політики держави загалом з урахуванням проблем, що підвищують корупційні ризики в сфері охорони здоров'я.

Основні зусилля антикорупційної політики у сфері охорони здоров'я варто спрямувати на забезпечення гарантій дотримання основних засад функціонування правової держави та на формування громадянського суспільства з високим рівнем правової культури і правої свідомості. Антикорупційна політика у сфері охорони здоров'я має зосереджуватися на чіткій координації діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування як між собою, так і з медичними установами, сприяти оновленню антикорупційного законодавства із залученням громадськості до обговорення проєктів законів, гарантувати права уповноважених осіб з питань запобігання корупції в медичних установах, забезпечувати охорону та захист викривачів корупції тощо.

Загалом антикорупційна політика у сфері охорони здоров'я повинна максимально динамічно реагувати на ті виклики, які виникають у медичній сфері та базуватися на комплексному підході до вирішення нормативно-правового та інституційного забезпечення протидії та запобігання корупції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Teremetskiy V., Duliba Y., Kroitor V., Korchak N., Makarenko O. Corruption and strengthening anti-corruption efforts in healthcare during the pandemic of Covid-19. *MedicoLegal Journal*. 2021; 89(1):25-28. DOI: 10.1177/0025817220971925.
2. What is corruption. Transparency International: website. 2022. URL: <https://www.transparency.org/what-is-corruption>
3. Овчаренко Н. М., Резнік О. М. Запозичення досвіду подолання корупції у сфері медицини для України на прикладі провідних країн світу: США, Японії та Німеччини. *Право і суспільство*. 2017. № 3. Ч. 2. С. 236–241.
4. Білик О. І., Новікова О. В. Обґрунтування шляхів подолання корупції у сфері охорони здоров'я. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2016. № 10. С. 30–35.
5. Теремецький В. І., Демянчук В. А. Актуальні напрями адміністративної реформи в контексті модернізації антикорупційної політики України. *Держава і право. Серія «Юридичні науки»*. 2017. № 78. С. 73–84.
6. Теремецький В. І., Демянчук В. А. Міжнародний досвід реалізації антикорупційної політики. *Право і безпека*. 2017. № 4. С. 87–93.
7. Лазаренко С. Ж., Бабенко К. А. Базові принципи та елементи антикорупційної політики в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 23. С. 118–119.
8. Скобіна І. І., Дубич К. В. Організаційно-правові засади запобігання корупції в державному управлінні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 8. С. 120–126.
9. Проєкт засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2020–2024 роки. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/09/Antykoruptsijna-strategiya-na-2020-2024-roky-za-rezultatamy-publichnyh-obgovoren-08.09.2020.pdf>
10. Захарчук О. З. Запобігання корупції в органах місцевого самоврядування. *Актуальні проблеми політики*. 2015. Вип. 55. С. 253–259.
11. Пархоменко-Куцевіл О. І. Формування сучасних механізмів удосконалення антикорупційних органів державної влади в Україні. *Юридичний бюлетень*. 2018. Вип. 6. С. 121–127.
12. Gonzalez-Aquines Alejandro, Mohamed Bassam, Kowalska-Bobko Iwona. Corruption in the health care sector: A persistent threat to European health systems. *Zdrowie Publiczne i Zarządzanie*. 2021. № 19(2). P. 60–67.
13. Фесенко Т. Принципи формування й реалізації державної антикорупційної політики України. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 3. С. 180–184.
14. Marie Chêne. Whistleblowing protection in Romania and Hungary. *Transparency International*. October 23, 2015. P. 1–8. URL: https://www.transparency.org/files/content/corruptionqas/Whistleblowing_regulations_in_Romania_and_Hungary_2015.pdf

REFERENCES:

1. Teremetskyi V, Duliba Y, Kroitor V, Korchak N, Makarenko O. (2021). Corruption and strengthening anti-corruption efforts in healthcare during the pandemic of Covid-19. *Medico-Legal Journal*, No. 89(1), pp. 25-28. DOI : 10.1177/00258 17220971925. [in English].
2. What is corruption. Transparency Internationa: website. 2022. Retrieved from: <https://www.transparency.org/what-is-corruption> [in English].
3. Ovcharenko N.M., Riezniak O.M. (2017). Zapozychennia dosvidu podolannia koruptsii u seri medytsyny dlia Ukrainy na prykladi providnykh krain svitu: SShA, Yaponii ta Nimechchyny [Borrowing the experience of overcoming corruption in the healthcare sector for Ukraine on the example of the leading countries of the world: USA, Japan and]. *Pravo i suspilstvo*. № 3. Ch. 2. 236-241. [in Ukrainian].
4. Bilyk O.I., Novikova O.V. (2016). Obruntuvannia shliakhiv podolannia koruptsii u sferi okhorony zdorovia [Justification of ways to overcome corruption in the healthcare sector]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*. № 10. 30-35. [in Ukrainian].
5. Teremetskyi V.I., Demianchuk V.A. (2017). Aktualni napriamy administratyvnoi refor my v konteksti modernizatsii antykoruptsiinoi polityky Ukrainy [Current Areas of Administrative Reform in the Context of Modernizing Ukraine's Anti-Corruption Policy]. *Derzhava i pravo. Seriya «Iurydychni nauky»*. № 78. 73-84. [in Ukrainian].
6. Teremetskyi V.I., Demianchuk V.A. (2017). Mizhnarodnyi dosvid realizatsii antykoruptsiinoi polityky [International experience in implementing anti-corruption policy]. *Pravo i bezpeka*. № 4. 87-93. [in Ukrainian].
7. Lazarenko S.Zh., Babenko K.A. (2014). Bazovi pryntsypy ta elementy antykoruptsiinoi polityky v Ukraini [Basic principles and elements of anti-corruption policy in Ukraine]. *Investytzii: praktyka ta dosvid*. № 23. 118-119. [in Ukrainian].
8. Skobina I.I., Dubych K.V. (2021). Orhanizatsiino-pravovi zasady zapobihannia koruptsii v derzhavnomu upravlinni [Organizational and legal framework for preventing corruption in public administration]. *Investytzii: praktyka ta dosvid* № 8. 120-126. [in Ukrainian].
9. Proiekt zasad derzhavnoi antykoruptsiinoi polityky v Ukraini (Antykoruptsiina stratehiia) na 2020-2024 roky [Draft Principles of the State Anti-Corruption Policy in Ukraine (Anti-Corruption Strategy) for 2020-2024]. Retrieved from: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/09/Antykoruptsijna-strategiya-na-2020-2024-roky-zarezultatamy-publicnyh-obgovoren-08.09.2020.pdf> [in Ukrainian].
10. Zakharchuk O. Z. (2015). Zapobihannia koruptsii v orhanakh mistsevoho samovriaduvannia [Preventing corruption in local governments]. *Aktualni problemy polityky*. Vyp. 55. 253-259. [in Ukrainian].
11. Parkhomenko-Kutsevil O.I. (2018). Formuvannia suchasnykh mekhanizmiv udoskonalennia antykoruptsiinykh orhaniv derzhavnoi vlady v Ukraini [Formation of Modern Mechanisms for Improving Anti-Corruption Authorities in Ukraine]. *Yurydychnyi biuleten*. Vyp. 6. 121-127. [in Ukrainian].
12. Gonzalez-Aquines Alejandro, Mohamed Bassam, Kowalska-Bobko Iwona. (2021). Corruption in the health care sector: A persistent threat to European health systems. *Zdrowie Publiczne i Zarzadzanie*. № 19(2). 60–67. [in English].
13. Fesenko T. (2020). Pryntsypy formuvannia y realizatsii derzhavnoi antykoruptsiinoi polityky Ukrainy [Principles of Formation and Implementation of the State Anti-Corruption Policy of Ukraine]. *Pidpriemnytstvo, gospodarstvo i pravo*. № 3. 180-184. [in Ukrainian].
14. Marie Chêne. (2015, October 23). Whistleblowing protection in Romania and Hungary. Transparency International. 1–8. Retrieved from: https://www.transparency.org/files/content/corruptionqas/Whistleblowing_regulations_in_Romania_and_Hungary_2015.pdf [in English].

Стаття надійшла до редакції: 22.11.2022